

Suunnittelu toteutuvuusongelmana

- S_U unnitteluongelmat (AI planning problems) muodostavat laskennallisesti haastavan sovellutusalueen.
- Erikoisalgoritmit vaikeasti muunneltavissa uusille sovellutusalueille.
- S_U unnitteluongelman kuvaaminen loogisena päättelyongelmana tarjoaa enemmän joustavuutta (tietämyksen esittäminen).
- Kuvaus saattaa kasvaa suureksi (ns. kehysongelmasta johtuen).
- S_U unnittelun kuvaaminen lauselogiikan toteutuvuusongelmana antanut laskennallisesti lupaavia tuloksia.

Suunnitteluongelma

S_U unnitteluongelma on nelikkö $\langle \mathcal{T}, \mathcal{O}, S_0, S_1 \rangle$, missä

- Jokaisen *äärellisen tyyppin* $T \in \mathcal{T}$ alkioit on nimetty yksikäsitteisesti äärellisellä joukolla $\{a, b, c, \dots\}$ *nimivakioita*.
- Jokainen *operaattori* $O(x, y, z, \dots) \in \mathcal{O}$ rakentuu
  1. muuttujiensa tyyppimäärittelyistä $x : T_1, y : T_2, z : T_3, \dots$, ja
  2. *esiehtojen* ja *jälkiehtojen* joukoista $\text{Pre}(O)$ ja $\text{Post}(O)$, jotka ovat tyyppitetyistä predikaattisymboleista $P, Q, \dots$, em. tyyppitetyistä muuttujista $x, y, z, \dots$ ja tyyppien nimivakioista $a, b, c, \dots$ rakentuvien atomikaavojen joukkoja.
- *Alkutilanne* S_0 ja *lopputilanne* S_1 ovat (muuttujattomia) atomilauseiden joukkoja.

Luennon sisältöä

- Määritellään *suunnitteluongelma* yleisessä tapauksessa sekä suunnitteluongelman ratkaisut eli *suunnitelmat*.
- S_U unnitelmien pituuden rajoittaminen.
- Rajoitetun ongelman esittäminen toteutuvuusongelmana.
- Joitain tekniikoita esityksen tehostamiseksi.
- Aiheeseen liittyviä artikkeleita:
  - H. Kautz and B. Selman [ECAI, 1992]: *Planning as Satisfiability*.
  - H. Kautz and B. Selman [AAAI, 1996]: *Pushing the Envelope: Planning, Propositional Logic, and Stochastic Search*.
- Esimerkkitoteutuksen (SATPLAN) esittely (2. kotitehtävä).

Esimerkki: palikkamaailma

- Tyyppi BLOCK : nimivakiot $\{a, b, c, d\}$.
- Operaattori $\text{MOVE}(x, y, z)$:
  1. muuttujien x, y ja z tyyppinä BLOCK,
  2. $\text{Pre}(\text{MOVE}(x, y, z)) = \{\text{clear}(x), \text{on}(x, y), \text{clear}(z)\}$ ja
  3. $\text{Post}(\text{MOVE}(x, y, z)) = \{\text{on}(x, z), \text{clear}(x), \text{clear}(y)\}$.
- Alkutila $S_0 = \{\text{on}(a, b), \text{on}(b, c), \text{clear}(a), \text{clear}(d)\}$.
- Tavoitteen määrittelee lopetusehtojen joukko $S_1 = \{\text{on}(b, a)\}$.

Ratkaisuna suunnitelmat

- Operaattori $O(x, y, z, \dots) \in \mathcal{O}$ voidaan instantioida korvaamalla muuttujia $x, y, z, \dots$ vastaavien tyyppien $T_1, T_2, T_3, \dots$ nimivakioilla $c_1, c_2, c_3, \dots$
(kysymyksessä siten *substituutio* $\sigma = \{x/c_1, y/c_2, z/c_3, \dots\}$).
- Yksittäinen *toiminto* $O\sigma$ (eli operaattorin $O(\vec{x}) \in \mathcal{O}$ muuttujaton instanssi) voidaan suorittaa, mikäli tilalle S pätee $\text{Pre}(O)\sigma \subseteq S$.
Toiminnon suorittamisen seurauksena päädytään tilaan $S' = (S - \text{Pre}(O)\sigma) \cup \text{Post}(O)\sigma$.
Tästä käytetään jatkossa merkintää $S \xrightarrow{O\sigma} S'$.
- S_{U} suunnitteluongelman $\langle \mathcal{T}, \mathcal{O}, S_0, S_1 \rangle$ *ratkaisu* eli *suunnitelma* on toimintojen sekvenssi $O_1\sigma_1, \dots, O_n\sigma_n$, joka muuttaa alkutilan S_0 tilaksi S (eli $S_0 \xrightarrow{O_1\sigma_1} \dots \xrightarrow{O_n\sigma_n} S$) siten, että $S_1 \subseteq S$.

© 2002 Teknillinen korkeakoulu, Tietojenkäsittelyteorian laboratorio

Suunnittelun laaskennallisesta vaativuudesta

- S_{U} suunnitteluongelman ratkaiseminen (eli annetut kriteerit täyttävän suunnitelman hakeminen) on yleisessä tapauksessa varsin hankalaa.
- Tarkastellaan seuraavia päätösongelmia:
  1. PLANSAT: onko syötteenä saadulla suunnitteluongelmalla $\langle \mathcal{T}, \mathcal{O}, S_0, S_1 \rangle$ ratkaisua?
  2. PLANMIN: onko syötteenä saadulla suunnitteluongelmalla $\langle \mathcal{T}, \mathcal{O}, S_0, S_1 \rangle$ korkeintaan k :n mittaista ratkaisua?
(Tässä tapauksessa k sisältyy syötteeseen).
- PLANSAT ja PLANMIN ovat PSPACE-täydellisiä ongelmia.
T. Bylander: *The Computational Complexity of Propositional STRIPS Planning* [AIJ 69(1-2), 165–204, 1994].

© 2002 Teknillinen korkeakoulu, Tietojenkäsittelyteorian laboratorio

Esimerkki (jatkoa)

- Sekvenssi $\text{MOVE}(a, b, d), \text{MOVE}(b, c, a)$ antaa suunnitelman:

$$\begin{array}{l} \text{MOVE}(a, b, d) \quad \{\text{on}(a, b), \text{on}(b, c), \text{clear}(a), \text{clear}(d)\} \\ \xrightarrow{\text{MOVE}(a, b, d)} \quad \{\text{on}(a, d), \text{on}(b, c), \text{clear}(a), \text{clear}(b)\} \\ \xrightarrow{\text{MOVE}(b, c, a)} \quad \{\text{on}(b, a), \text{on}(a, d), \text{clear}(c), \text{clear}(b)\}. \end{array}$$

- Em. toimintojen esi- ja jälkiehdot ovat seuraavat:

$$\begin{array}{l} \text{Pre}(\text{MOVE}(a, b, d)) = \{\text{clear}(a), \text{on}(a, b), \text{clear}(d)\} \\ \text{Post}(\text{MOVE}(a, b, d)) = \{\text{on}(a, d), \text{clear}(a), \text{clear}(b)\} \\ \text{Pre}(\text{MOVE}(b, c, a)) = \{\text{clear}(b), \text{on}(b, c), \text{clear}(a)\} \\ \text{Post}(\text{MOVE}(b, c, a)) = \{\text{on}(b, a), \text{clear}(b), \text{clear}(c)\} \end{array}$$

© 2002 Teknillinen korkeakoulu, Tietojenkäsittelyteorian laboratorio

- Pahimmassa tapauksessa suunnitelman pituus voi olla eksponentiaalinen suunnitteluongelman kokoon nähden.
- Yleiselle suunnitteluongelmalle voidaan hakea ratkaisua käyttämällä ratkaisuproseduuria rajoitetulle ongelmalle.
  1. Haetaan systemaattisesti pidempiä ja pidempiä suunnitelmia.
 $k = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8$ (suunnitelma löytyi)
  2. Tehdään puolitushakua suunnitelman pituuden k suhteen.
 $k = 1, 2, 4, 8$ (suunnitelma löytyi)
 $k = 6, 7$ (ei suunnitelmia, joten minipituus on 8)

Huomio. Kompleksisuutta voidaan alentaa rajoittamalla suunnitelmien pituus suunnitteluongelman kokoon nähden polynomiseksi (syötteen annettava yläraja k esitetään 1-kantaisena).

Rajoitettu suunnitteluongelma on enää NP-täydellinen.

© 2002 Teknillinen korkeakoulu, Tietojenkäsittelyteorian laboratorio

Rajoitettu suunnittelu toteutuvuusongelmana

- Kompleksisuustulosten nojalla rajoitetun suunnitteluongelman instanssi voidaan redusoida polynomisessa ajassa lauselogiikan toteutuvuusongelman instanssiksi.
- Rajoitetun suunnitteluongelman $\langle \mathcal{T}, \mathcal{O}, S_0, S_1 \rangle$ esitys toteutuvuusongelmana on joukko lauselogiikan lauseita $PS(k)$ s.e. ongelmalla $\langle \mathcal{T}, \mathcal{O}, S_0, S_1 \rangle$ on enintään k :n mittainen ratkaisu $\iff PS(k)$ on toteutuva.
- Esitystä sanotaan *konstrukttiiviseksi*, jos on olemassa polynomisen ajan algoritmi, joka eristää $PS(k)$:n mallista rajoitetulle suunnitteluongelmalle $\langle \mathcal{T}, \mathcal{O}, S_0, S_1 \rangle$ ratkaisun (suunnitelman).

Kuvauksen rakenne

Suunnitteluongelman esitys jakautuu seuraaviin osiin:

1. Predikaattien totuusarvojen määrittäminen hetkellä $t = 0$:

$$\{P(\vec{c}, 0) \mid P(\vec{c}) \in S_0\} \cup \{\neg P(\vec{c}, 0) \mid P(\vec{c}) \notin S_0\}.$$

2. Predikaattien totuusarvot hetkellä $t = n$: $\{P(\vec{c}, n) \mid P(\vec{c}) \in S_1\}$.
3. Jokaisella ajanhetkellä t suoritetaan täsmälleen yksi toiminto $O_t \sigma_t$.
4. Toiminnon $O_t \sigma_t$ esiehdot $\text{Pre}(O_t) \sigma_t$ ovat tosia hetkellä t . Samoin lisätyt atomilauseet $(\text{Post}(O_t) \sigma_t - \text{Pre}(O_t) \sigma_t)$ sekä poistettujen atomilauseiden $(\text{Pre}(O_t) \sigma_t - \text{Post}(O_t) \sigma_t)$ negaatiot hetkellä $t + 1$.
5. *Kehysaksioimat*: Jos toiminto $O_t \sigma_t$ ei muuta atomilauseen $P(\vec{c})$ totuusarvoa ajanhetkellä t , se säilyy ennallaan ajanhetkeen $t + 1$.

Lineaariset suunnitelmat

- Annetaan määritelmän mukaisille suunnitteluongelman ratkaisuille $O_1 \sigma_1, \dots, O_n \sigma_n$ rajoitteet lauselogiikan lausein.
- Keskeisenä ideana on käyttää *lineaarista* ajan käsitettä: jokaisena ajanhetkenä $0, 1, \dots, n - 1$ suoritetaan täsmälleen yksi toiminto.
- Jokainen predikaatti ja operaattori varustetaan ylimääräisellä aika-argumentilla t : $\text{on}(x, y, t)$, $\text{MOVE}(x, y, z, t)$.
- Predikaateilla aika-argumentit t ovat väliltä $0, \dots, n$ ja operaattoreilla väliltä $0, \dots, n - 1$.
- Lisäksi tarvitaan NOOP-operaattori (ei muuta predikaatteja) siltä varalta, että ratkaisu saavutetaan ennen ajanhetkeä n .

Esimerkki: palikkamaailman esitys

1. Ajanhetken $t = 0$ kuvaus:

$$\{\text{on}(a, b, 0), \text{on}(b, c, 0), \text{clear}(a, 0), \text{clear}(d, 0)\} \cup \\ \{\neg \text{on}(b, a, 0), \neg \text{on}(a, c, 0), \dots, \neg \text{clear}(b, 0), \neg \text{clear}(c, 0)\}.$$

2. Ajanhetken $t = n$ kuvaus: $\{\text{on}(b, a, n)\}$.
3. Jokaisella ajanhetkellä t suoritetaan täsmälleen yksi toiminto:
  - (i) $\neg \text{MOVE}(x, y, z, t) \vee \neg \text{MOVE}(x', y', z', t)$, missä $x \neq x'$ tai $y \neq y'$ tai $z \neq z'$.
  - (ii) $\neg \text{MOVE}(x, y, z, t) \vee \neg \text{NOOP}(t)$
  - (iii) $\text{NOOP}(t) \vee \exists x \exists y \exists z \text{ MOVE}(x, y, z, t)$

Huomio. $\exists x P(x)$ tarkoittaa disjunktioita $P(a_1) \vee \dots \vee P(a_n)$, missä vakiot $a_1, \dots, a_n$ nimeävät muuttujan x tyypin.

4. Toimintojen suorittamisen ehdot ja vaikutukset:

$$\text{MOVE}(x, y, z, t) \rightarrow$$

$$\text{clear}(x, t) \wedge \text{on}(x, y, t) \wedge \text{clear}(z, t) \wedge$$

$$\text{on}(x, z, t + 1) \wedge \text{clear}(y, t + 1) \wedge \text{clear}(x, t + 1) \wedge$$

$$\neg \text{clear}(z, t + 1) \wedge \neg \text{on}(x, y, t + 1)$$

5. Jokaista operaattori/predikaatti-paria koskevat kehysaksiomat:

(i) $\text{MOVE}(x, y, z, t) \rightarrow (\text{clear}(x', t) \leftrightarrow \text{clear}(x', t + 1))$,
missä $y \neq x'$ tai $z \neq x'$.

(ii) $\text{MOVE}(x, y, z, t) \rightarrow (\text{on}(x', y', t) \leftrightarrow \text{on}(x', y', t + 1))$,
missä $x \neq x'$ tai $z \neq y'$.

(iii) $\text{NOOP}(t) \rightarrow (\text{on}(x, y, t) \leftrightarrow \text{on}(x, y, t + 1))$

(iv) $\text{NOOP}(t) \rightarrow (\text{clear}(x, t) \leftrightarrow \text{clear}(x, t + 1))$

Tekniikoita kuvauksen tehostamiseksi

- Kehysaksiomat ja yksikäsitteisyysaksiomat johtavat suunnitteluongelman kuvauksen koon nopeaan kasvuun.
- Kuvauksen kokoa voidaan rajoittaa:
  1. jakamalla operaattoreita osiin ja
  2. käyttämällä selittäviä kehysaksiomia.
- Lisäksi suunnitelmien löytämistä voidaan helpottaa luopumalla suunnitelmien lineaarisuudesta: sallitaan toisistaan riippumattomien operaattorien rinnakkainen suorittaminen

Esimerkki (jatkoa)

Tarkastellaan tapausta $n = 1$ (vain yhtä operaattoria sovelletaan).

1. Kohdan 3 (yksikäsitteisyys) lauseita tarvitaan, koska muutoin esim.

$$M = \{ \text{on}(a, b, 0), \text{on}(b, c, 0), \text{clear}(a, 0), \\ \text{clear}(d, 0), \text{on}(b, a, 1), \text{on}(c, d, 1) \}$$

olisi muiden lauseiden malli (muutoksia ilman toimintoa).

2. Kehysaksiomia tarvitaan, koska muutoin esim.

$$M = \{ \text{on}(a, b, 0), \text{on}(b, c, 0), \text{clear}(a, 0), \text{clear}(d, 0), \text{on}(b, a, 1), \\ \text{MOVE}(a, b, d, 0), \text{on}(a, d, 1), \text{clear}(a, 1), \text{clear}(b, 1) \}$$

olisi muiden lauseiden malli: $\text{on}(b, c, 1)$ on epätosi.

Operaattorin jakaminen

- Moniargumenttiset operaattorit kasvattavat kuvauksen kokoa. Kuvauksen koon kasvua voidaan hillitä jakamalla moniargumenttiset operaattorit osiin seuraavalla tavalla:

$$\text{MOVE}(x, y, z, t) \leftrightarrow \text{OBJ}(x, t) \wedge \text{SRC}(y, t) \wedge \text{DST}(z, t).$$

- Tämän avulla kuvaus voidaan kirjoittaa uudella tavalla:

$$\text{OBJ}(x, t) \wedge \text{SRC}(y, t) \wedge \text{DST}(z, t) \rightarrow$$

$$\text{clear}(x, t) \wedge \text{on}(x, y, t) \wedge \text{clear}(z, t) \wedge$$

$$\text{on}(x, z, t + 1) \wedge \text{clear}(y, t + 1) \wedge \text{clear}(x, t + 1) \wedge$$

$$\neg \text{clear}(z, t + 1) \wedge \neg \text{on}(x, y, t + 1).$$

$$\text{SRC}(x, t) \rightarrow (\text{clear}(x', t) \leftrightarrow \text{clear}(x', t + 1)), \text{ missä } x \neq x'.$$

$$\text{DST}(z, t) \rightarrow (\text{clear}(x', t) \leftrightarrow \text{clear}(x', t + 1)), \text{ missä } z \neq x'.$$

...

Selittävät kehysaksiomat

- On myös toinen tapa kirjoittaa kehysaksiomat predikaatille $P(\vec{x})$:

$$P(\vec{x}, t) \wedge \neg P(\vec{x}, t + 1) \rightarrow \bigvee \{O\sigma \mid P(\vec{x}) \in (\text{Pre}(O)\sigma - \text{Post}(O)\sigma)\}$$

$$\neg P(\vec{x}, t) \wedge P(\vec{x}, t + 1) \rightarrow \bigvee \{O\sigma \mid P(\vec{x}) \in (\text{Post}(O)\sigma - \text{Pre}(O)\sigma)\}$$

Esimerkki. Palikkamaailman tapauksessa esim.

$$\text{clear}(z, t) \wedge \neg \text{clear}(z, t + 1) \rightarrow \exists x \exists y \text{MOVE}(x, y, z, t)$$

(tai $\text{clear}(z, t) \wedge \neg \text{clear}(z, t + 1) \rightarrow \text{DST}(z, t)$) ja

$$\neg \text{clear}(y, t) \wedge \text{clear}(y, t + 1) \rightarrow \exists x \exists z \text{MOVE}(x, y, z, t)$$

(tai $\text{clear}(y, t) \wedge \neg \text{clear}(y, t + 1) \rightarrow \text{SRC}(y, t)$).

- Riittää, että jokaisena ajanhetkenä $0, 1, \dots, n - 1$ suoritetaan korkeintaan yksi toiminto: NOOP-operaattoria ei tarvita.

SATPLAN

- Koostuu H. Kautzin ja B. Selmanin kehittämistä työkaluista suunnitteluongelmien ratkaisemiseksi toteutuvuusongelman kautta.
- Helpottaa käännöksen kirjoittamista tarjoamalla C-kirjaston, jolla voi generoida muuttujallisista klausuuliskeemoista lauselogiikan klausuuleja, jotka automaattisesti muunnetaan SAT-toteutusten (ntab, relsat, satz, chaff, walksat) edellyttämään muotoon.
- Käytössä ns. DIMACS-formaatti, jossa klausuuleille (kuten esim. $\neg A \vee \neg B \vee C$) annetaan numeroesitys (-1 -2 3 0).
- Löytyy Atk-keskuksen koneista asennettuna hakemistosta `~tssyrjan/Tik-79.154/satplan` (tarkempi ohjeita tiedostossa README sekä alihakemistossa doc).

Osittaisjärjestyskäännös

- Sallitaan useita rinnakkaisia ja toisistaan riippumattomia toimintoja samalla ajanhetkellä.
- Tarvitaan vähemmän ajanhetkiä kuin varsinaisessa suunnitelmassa on askelia, joten kuvauksen koko pienenee.
- Saadaan mm. käyttämällä selittäviä kehysaksiomia ja vaatimalla, että toisistaan riippuvat toiminnot eivät voi tapahtua samanaikaisesti.

Esimerkki. $\neg \text{MOVE}(x, y, z, t) \vee \neg \text{MOVE}(x', y', z', t)$, missä $x \neq x'$ tai $z \neq z'$.

- Suunnitelma saadaan mallista järjestämällä samalla hetkellä tapahtuvat toiminnot mihin järjestykseen tahansa.

Esimerkki. SATPLAN edellyttää seuraaventyypistä syntaksia:

```
/* ∀x ∈ block – fixed : ∀z ∈ block, z ≠ x :
  (¬object(x, i) ∨ ¬destination(z, i) ∨ on(x, z, i + 1)) */
All(x, block, !member(x, fixed),
  All(z, block, !eql(x, z),
    Disj(Not(L2("object", x, i);
      Not(L2("destination", z, i);
        L3("on", x, z, i + 1)))));
/* ∃x ∈ block – fixed : object(x, i) */
Disj(All(x, block, !member(x, fixed),
  L2("object", x, i));
```

SATPLAN-järjestelmän tuottamat tiedostot

- `bw_orig.ops`: Operaattorien (blocks world) ja tilojen määritelmät.
- `anomaly.facts`
Määrittelee muuttujien arvoalueet, suunnitelman pituuden, sekä alku- ja lopputilat.
- `anomaly.cnf`: klausuuliesitys DIMACS-formaatissa.
- `anomaly.map`: symbolitaulu
- `anomaly.out`: tulosteet (totuusarvojakelu ja statistiikkaa)
- `anomaly.interp`: suunnitelma selväkielisenä